

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 380. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur:
<https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hcaeeventyr07val-shoot-idm139890591677552.pdf>
(tilgået 20. marts 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Tillæg **Eventyr uden for de samlede udgaver**

Det sjunkne Kloster

Det sjunkne Kloster tryktes første gang i *Nyt Repertorium for Moerskabslæsning V* Nr.7. 19.10.1831.

Om eventyrets tilblivelse vides intet.

225.2 *Gottschalks tydske Folkesagn*] Die Sagen und Volksmärchen der Deutschen, gesammelt von Friedrich Gottschalk. I. Halle 1814.122-27:

Das versunkene Kloster.

Den fattige Kone og den lille Canariefugl

Ikke tidligere trykt.

Dateringen af den meget naivt fortalte anekdote til 1835 pga. bagsidenotaterne til Imp og *Prindsessen paa Ærten* (I 41ff) kan måske diskuteres, fordi den indgår i en langt mere raffineret form i *Skyggebilleder* (18), hvilket far H.Topsøe-Jensen til at mene, at det drejer sig om »en ældre, strandet moralsk Fortælling, som nu har fundet Husly i Rejsebogen« (Vintergrønt 29).

227.17 *flyvet*] fløjte. - **26** *ondt*] ondt.

Smaahistorier (Efter det Tydske)

Det vides ikke fra hvilket tysk værk A har hentet historierne, ligesom der intet kendes til tilblivelseshistorien udover det i fodnote til VI 36 omtalte brev fra P.C.St. Gad.

1. *Det er Dig, Fabelen sigter til!* tryktes første gang i *Dansk Folkeblad* Nr. 35. 28.10.1836.
381

Titlen oversat fra lat. »de te fabula narratur« (Horats: Satiræ I.i.69), jvf. Vogel-Jørg 661.

Woel II 525 mener, at A har haft Lafontaines dyrefabler i tankerne ved nedskrivningen.

2. *Talismanen* tryktes første gang i *Dansk Folkeblad* Nr. 36. 4.11.1836. Motivet er almindeligt i folkeeventyrene, og A brugte det senere under titlen *Manden uden Sorg og Savn* i *Krøblingen* (V 207.31-208.6).

3. *Den gamle Gud lever endnu* tryktes første gang i *Dansk Folkeblad* Nr.39-40, 18.11.1836.

229.6 *Talisman*] lykkebringende tryllegenstand. - **36-37** *Skalmeie*] fløjte af pile- eller hyldegren.

231.18 *sorrigfuld*] sorgfuld. - **36** *den gamle Gud lever endnu*] gammelt ordsprog, jvf. EDB 92.

[Temperamenterne]

Ikke tidligere trykt, men benyttet i eventyrkomedien Hyldemoer (1851), jvf. Jørn Langsted: H.G.Andersens »Hyldemoer«, 1851 i:

A-iana 2rk. VI 234-262 (specielt 245ff).

233.15*side*] vide.

235.28*chemiske Svovlstikker*] blev opfundet i 1830'erne.

Kartoflerne

Kartoflerne tryktes første gang posthumt i A-iana 2rk. II 218-20.

Eventyret er skrevet i begyndelsen af 1855. Efter i et par uger at have lidt af en byld i ryggen skriver A 16.2.1855 til veninden Henriette Wulff: »I Aftes fik jeg første Gang Trang og Lyst til at skrive igjen Noget, et lille Stykke om »Kartofler«; ja det er slet ikke just for den landoeconomiske Tidende, men dog læseligt, naar dette Brev nu er sluttet tager jeg fat, De skal snart faae det at læse, hvis jeg selv synes derom« (BHW II 195).

Herefter omtales eventyret aldrig senere, selv om A skrev to udkast (**k** trykt i A-iana 2rk. II 218-20), men det blev dog ikke glemt. Fra det første udkast hentede han i 1860 lokaliteten med bommandens 382 kartoffelmark i *Hvad Fatter gjør, det er altid det Rigtige* (IV 84), som også går igen i *Hvad man kan hitte paa* (V 108). Og endelig brugte han en episode med en pige, der glæder sig til at skulle have varme kartofler til middag, iøvrigt et selvbiografisk træk, i *Lysene* (V 146.32-35 m.note).

237.9-10*den store Preuser Konge, gamle Fritz*] Frederik II, den Store (1712-(1740)-86).

Urbanus

Ikke tidligere trykt.

Hvornår eventyret er skrevet vides ikke, men det må dog dateres til før april 1858. Senest på dette tidspunkt har A nemlig omarbejdet det til brug for *Dynd-Kongens Datter*. Om motivet se n.t. III 93.14-94.21.

238.7-8*For Gud ... Nattevagt*] ikke hos Paulus. A tænker sandsynligvis på Peters 2. Brev 3.8: een dag er for Herren som tusinde år, og tusinde år som en dag. - **28bestyrset**] bestyrtet.

239.6*hvo*] hvem.

Æblet

Eventyret tryktes første gang posthumt i BHW II 346-48.

Eventyret er skrevet under A.s ophold på Basnæs 26.9.-18.10.1857. 12.10.1857 fortæller han i et brev

Henriette Wulff: »jeg er i Dag saa uendelig utilfreds, det er som Sot og Syge saae paa mig med onde Øine og sagde: »naa, kommer Du!« (BHW II 345). Senere samme dag skrev han endnu et brev til samme og heri hedder det: »den triste Stemning hvori jeg skrev Epistle No 1 sluttede med at jeg digtede et lille Eventyr, der maaskee har sin bedste Betydning ved at jeg kom i Ligevægt, det er en Historie om et Æbletræ. Seer De, noget er godt for Noget!« (ib. 345 f). Og 14.10. noterer han i Dagbøger: »Skrevet Historien: Æblet« (IV 295).

Selv om eventyret for så vidt havde opfyldt sin mission at bringe A i bedre humør og derefter blev henlagt, blev det dog benyttet i anden sammenhæng, nemlig i *Pebersvendens Nathue* (III 37.36-38.16).

242.11-13 *hans Tanke...han løse*] et udtryk for H.C. Ørsteds ideer om 383 Guds tanker som identiske med naturlovene; jvf. H.C. Ørsteds Bemærkninger over Digitet »Luftskibet«: »Mange tusinde Hoveder ere, siden Mennesker beboede Jorden blevne ramte af en nedfaldende Frugt; men det var kun ved at ramme Newtons Hoved, at den fremkaldte en Verdensmechanik; fordi allerede alle Spirerne hertil slumrede i hans Aand, og just nu, da den under Indvirkningen af hele den forbigangne og nærværende Tid havde naaet den rette Udvikling hos ham, var det at Opdagelsen blev til« (Samlede og efterladte Skrifter IV.1851.88). - **16**Newton] se n.t. V 123.16.

»Man siger-«!

Ikke tidligere trykt.

På den alfabetiske liste over »Eventyr som kunne skrives« (april-maj 1859) står under L: »Løs Snak« (ovf. s XIII). Topsøe-Jensen (HCA 254) mener, at denne historie er identisk med »*Man siger-«!*, der kan dateres til Dresden 22.10.1860: »Blev hele Dagen hjemme, nedskrev: »Men siger«« (Dagbøger IV 453). Eventyret blev dog henlagt og enkelte afsnit brugt i andre eventyr, således 243.17-21 i *Det ny Arhundredes Musa* (IV 113), 244.4-13 i *Folkesangens Fugl* (V 29), 244.23-32 i *Gudfaders Billedbog* (V 47) og 243.22-26 i *Tante Tandpine* (V 215 f).

243.27-244.3 *Man siger ... Saras Tid*] sml. HCA Optegnelsesbog nr.39: »Sara fik ingen Børn før hun havde været i Philisterkongen Abimeleeks Harem. Hun kaldte Barnet Isaak, det betyder: man vil lee! Sara havde Menneskekundskab, hun vidste nok Godtfolks Omdømme« (25). Jvf. 1.Mos. 20 og 26.

244.14-18 *Man siger ... Hr Professor*] sml. Optegnelsesbog 11,2 (Bl Ir): »Kunstkjenderen Professor * stod og saae paa Havet og Bølgeslagene: Det er superb og rigtigt! sagde han. Og vor Herre tog Hatten af og sagde: tak!«« (FoF X 130).

Vor gamle Skolemester

Ikke tidligere trykt.

Om eventyrets tilblivelse kendes kun et notat i Dagbøger 25.7.1868: »Fik om Aftenen Idee til den nye Samson« (VII 105). **k** er iøvrigt trykt 384 i A-iana 3 rk. I 376-379. Eventyret blev aldrig trykt, men indgik i omarbejdet form i *Kometen* (V 126ff).

245.4-5 *Skolemesters Have ... Landkort*] se n.t. V 128.12-13. - **11** *Postamenter*] se n.t. V 128.19. - **11** *St.Knud med Lindormen*] se n.t. V 128.19. - **12** *Absalon*] se n.t. III 144.20. - **16ff.** se n.t. V 127.30-32.

246.6 *Bidfiai*] se n.t. IV 115.1-2. - **8ff.** se n.t. V 127.33ff. - **8** *Vilhelm Tell*] se n.t. IV 134.23. - **13** *Palnatoke*] se n.t. V 128.2. - **15-17** *Og meer ... Ægypten*], se n.t. V 128.4-6. - **23** *Parabelen ... David*] jvf. 2. Samuelsbog 12.1-23.

29ff. Jvf. Dommerbogen 13-16. - **36** *Fremitids Musik*] se n.t. IV 113.3.

Herrebladene

Herrebladene tryktes første gang på engelsk i Riverside Magazine januar 1869 under titlen The Court Cards; se ill. s. 16. Det var det første af en række eventyr skrevet for dette tidsskrift og dets redaktør Horace E. Scudder (men ikke det første han trykte).

Eventyret er skrevet i Altona, hvor A gæstede bankieren John Warburg, efter han i Ems 9.6.1868 havde stødt sit skinneben, så det krævede længere lægebehandling. Det omtales første gang i Dagbøger 25.6.1868, Altona: »Begyndt imorges paa et Eventyr om »Herrekortene« (VIII 92) og afsluttedes næste dag: »Endt mit Eventyr om »Herrekortene« (ib. 93). 27.6. skriver han i et brev til fru Melchior fra Altona: »De spørger mig, kjære Fru Melchior, om hvad jeg har skrevet, ja, antager at jeg har en eller anden Digtning, men hvor var det muligt i den første omflyvende Tid, og de sidste 18 Dage har jeg jo været Patient; dog iforgaars kom min Musa til mig paa et kort Besøg og fortalte mig om »Herrekortene«. Det er et rigtigt Børne-Eventyr; og til Ære for min lille Ven William [: William Melchior (1861-68)] har jeg kaldt Hovedpersonen deri William« (Reumert 92). 30.7. hedder det i Dagbøger: »Sendt Brev til den amerikanske Boghandler, samt [...] Eventyret Herrekortene« (VIII 107).

Skønt A altså selv betegnede Herrebladene som et børneeventyr, blev det dog et af de eventyr, der pga. kritikken vakte hans ærgrelse. Efter at han 4.1.1869 havde modtaget det nummer af Riverside Magazine, hvori eventyret var trykt, skriver han 5.1. i Dagbøger: »Hvad [: Robert Watt] sagde i Dag at Høedt havde fundet det var et republicansk Eventyr Herrekortene, jeg lagde deri at han fandt det ikke loyalt og ærgrede mig over at noget saa uskyldigt for Børn kunde forstaaes 385 saaledes« (ib. 163). 17.3. noterer han: »Stor Middag hos Meldahl [...] Meldahl spurgte om »Herrebladene« han havde hørt det var saa meget republikansk, Kongerne brændte op, hvor den Sladder kommer fra; det er det høedske Resonement« (ib. 189). Og endelig fortæller Dagbøger 28.3.1870, at han fra New York har modtaget 10 exemplarer af Hurd og Houghtons amerikanske udgave af eventyrene: »Eventyrene begyndte med Herrekort, som Høedt har lagt en Betydning i der aldrig var min Tanke, jeg blev nu febril og i daaligt Humeur« (ib. 349).

247.6 Vindelbro] vindebro. - **14** Herrebladene] billedkortene: konge, dame, knægt. - **17** Hellebarde] spydøkser.

248.26-27 gaae i een Snurre] gå ud i ét.

249.20 erholde] far.

250.1-3 sorte Peer ... Skidt Mads] kortspil, hvori deltagerne passer og kaster kortene; den der tilsidst sidder med sparknægt, sorteper eller skidtmads, der ikke må parres med andre kort, er skidtmads eller sorteper.

Qvæk

Qvæk tryktes første gang posthumt i Berlingske Tidende. Paaske-Numer 4.4.1926.

Iflg. Dagbøger er eventyret skrevet i begyndelsen af februar 1869, idet det 6.2.1869 hedder: »Jeg hørte anden Act af Tryllefløiten. Gik hjem og skrev paa mit Levnet og paa »Qvæk« (VIII 176).

251.11 uden] medmindre. - **18** Krillen] kilden, kløe.

252.5-6 Morgenqvæk ... Aftenqvæk] jvf. den collinske familiejargon om Berlingske Tidende: »Morgendryppet« og »Aftenkladsket« (Woel II 525). - **11** Kukkeren] gøgen. - **18** raadet] råddent. - **24** Luftstryger] vagabond; jvf. ordet landstryger. - **30-31** Danner sprogets Retskrivning og Toneklang] Fr. Høegh-Guldberg: Betragtninger over Dannersprogets Retskrivning og Toneklang (Kiel 1809. 3. udg. Kbh. 1813). - **33** Nederdeel] se n.t. II 256.13-14.

Skriveren

Skriveren tryktes første gang posthumt i Berlingske Tidende. Paaske-Numer 4.4.1926.

Eventyrets tilblivelseshistorie er ukendt.

Danish Popular Legends

Danish Popular Legends blev trykt første gang i Riverside Magazine oktober 1870; se ill. s. 18. Se iøvrigt VI 40-46.

Danish Popular Legends er skrevet på Basnæs i juni 1870. 1.6.1870 oplyser Dagbøger: »Begyndt at nedskrive danske Sagn til riverside magazine« (VIII 376); 9.6.: »Til Middag Enken Moltke med sine to Søstre Sehsted; læste for dem de danske Folkesagn« (ib. 380). 13.6. skrev A til Henriette Collin: »Jeg har til riverside Magazine begyndt at samle og sætte i Stiil et Par af vore smukkeste Folkesagn, det er endnu det Enes [te] afliteraart Udbytte under dette 3 Uger lange Besøg paa Basnæs« (BEC IV 153) og 15.6. skriver han til Horace E.Scudder: »For September sender jeg Dem i Dag et nyt Bidrag, nogle af vore smukkeste danske Folkesagn, jeg antager at disse kun lidet, eller slet ikke, ere kjendte i Amerika, og troer at de kunne have den rette Plads i Maanedsskriftet; kun naar jeg hører at de have *særligt tiltalte* sender jeg flere; disse ønsker jeg imidlertid maa optages samlede i eet Nummer og ikke afbrydes men alle gives paa eengang« (BScudder 90 f).

254.11-25 *t happened ... his deed*] jvf. Thiele2 I 114f: Den halvfyldte Flaske og HCA Optegnelsesbog nr.35: »vi skulle have en Folkebog om Menneskene, hvor guddommelige de kunne være [...] Her har Historien Plads om den halve Flaske i det adelige Vaaben: Paa Valpladsen laa en døende Fjende og bad Soldaten om en Lædskedrik, og den Tørstige tog Flasken fra sin egen Mund før han selv fik en Draabe, gav den dødsind viede Fjende den, der i det samme greb sin Pistol for at dræbe ham; da drog Rytteren sin Flaske tilbage, drak det halve af den først og gav saa den Døende Resten og sagde: Du har kun fortjent det Halve! Og Fyrsten hørte derom, adlede Rytteren, og i hans Vaaben kom en halvfyldt Flaske« (22 f). Sagnet er også benyttet af Henrik Hertz i Den danske Soldat (Digte fra forskellige Perioder II.1851.116-21). - **26-255.27** *a beautiful tradition ... her son*] en 387 gendigtning af Caspar Johs. Boye (1791-1853): Kirkeklokken i Farum (Udvalgte og samlede poetiske Skrifter IV. 1851.131ff). Når A har taget en gendigtning af Boyes digt med her, skyldes det måske, at han under sit besøg i Portugal erfarede, at digitet i Castilhos oversættelse havde tiltalt portugiserne (Et Besøg i Portugal 1866; SS VIII 511).

255.28-256.24 *a legend ... his wedding*] en gendigtning af Carl Plougs Et Kys (Samlede Digte4. 1868.479-92), jvf. VI 42. - **28** *Paul Vendelbo*] da. officer og statsmand (1686-1740); gik 1707 i russisk krigstjeneste og avancerede 1710 til oberstløjtnant; 1711 adlet af Frederik IV under navnet Vendelbo Løvenørn og knyttet til den da. statsadministration. 1714 gift med Ingeborg Vinding (1686-1734), datter af professor Poul V.Vinding (1658-1712).

256.25-257.5 *The enemy ... around them*] jvf. Thiele2 I 81 f: De Frommes Frelse samt Aarets tolv Maaneder. Februar. Postkarlen (1833; SS XII 147 f) og At være 174.

257.6-27 *From North Seeland ... in memory*] jvf. Thiele2 I 194 f: Rørvig Kirke samt Bruden i Rørvig Kirke (Et Sagn) (1831; SS XII 126). - **28-258.21** *I must tell ... dust of earth*] jvf. Thiele2 I 214f: Kirken paa Falster: jvf. iøvrigt Dagbøger 1.1.1872 (IX 191).

258.22-23 *There is an old popular...very strange*] jvf. Thiele2 II 175: Troldfolkets Oprindelse. - **34-259.25** *Up in Jutland ... cunning*] jvf. Thiele2 II 224: Smedekonen og hendes Fader.

259.26-37 *The peasant ... together*] jvf. Thiele2 II 240f: En Bonde narrer en Trold. - **37-260.40** *But now it happened ... greefings*] jvf. Thiele2 II 245 f: Troldenes Frygt for Torden.

For kommentarens vedkommende henvises til noterne til Danish Popular Legends, hvorfor her bringes en oversigt over sidetallene i den da. udg. sammenlignet med den eng. udg. i bind V.

40.1-25 = 254.1-255.4.

41.1-43 = 255.5-256.19.

42.1-39 = 256.19-257.20 (42.1-6 ikke medtaget i den eng. udg.).

43.1-43 = 257.20-258.21 (43.36-44.15 ikke medtaget i den eng. udg.).

44.1-43 = 258.22-259.16.

45.1-43 = 259.16-260.26.

46.1-14 = 260.26-42.

De øvrige tekster i bind VI synes ikke at kræve punktkommentar.

388

Efterslæt til side 143

Det er ganske vist!

Det er ganske vist! tryktes første gang i H 1-52, der udkom 5.4.1852.

Om eventyrets tilblivelse vides intet, udover at det antagelig må være skrevet i vinteren 1852, idet A 11.3.1852 meddeler sin forlægger i Tyskland Carl B. Lorck, at der udkommer et hæfte historier hos Reitzel til påskken (BLorck 257).

Emil Gigas har i Litteratur og Historie II.1899.166f påvist, at motivet med et uhjemlet rygte, der vokser og vokser ved sladderens hjælp, kan føres tilbage til middelalderens kvindesatirer fra den tyrkiske roman De fyrrtyve Vizirer og Saxos Gesta Danorum via engelske, tyske og franske anekdotesamlinger fra det 16. og 17. årh. til Lafontaines fabler og Claus Pors' Allehaande Skjempt og Alvore (1703). En anden og mere nærliggende litterær kilde kan, som påpeget af Fr. Ohrt (DaStu 1918 170f), være Carsten Hauchs skuespil Den hjemkomne Sømand (Tvende Digtninger. 1837). Her fortælles et rygte om et skib, der er strandet på Jyllands kyst, og hvor alle besætningsmedlemmerne er døde. Da rygtet senere bliver viderebragt, er antallet vokset til tre skibe og besætningen død af pest. Den eneste overlevende er en overstyrmand, der drukner sig for at undgå karantænen. Da en af personerne, fru Miller, spørger: »Tre? Jeg havde kun hørt om et« svarer hendes datter: »Tre, Moder, det er ganske vist«. Hauch har altså både motivet med rygtet, der overdrives og den vending, som A valgte til overskrift for sit eventyr.

233.5 *Hjalet]* stillads af lægter, som hønsene sover på om natten. - **12** *til Hjals]* til nattesæde på hjalet.

234.6 *Ører ... falde af]* gi. dansk ordsprog, jvf. Mau 4280. - **10** *Prenez ... enfants]* fr.: Tag Dem i agt for børnene (der lytter).

389

Stedregister til bind I-V

Registeret omfatter stednavne i eventyrene og i noternes Andersen-citater samt i udgavebeskrivelserne og i

bd. VI Andersens Bemærkninger.

Opslagsformen er originalens.

Enkelte forklaringer og henvisninger er tilføjet, mens oplysninger må søges i kommentaren på de angivne steder.

Afrika. I 145 232. II 111 197. III 88. IV 88 157 265. V 75 155. VI 15.

Alhambra. II 260.

Albani Kirke. III 98 99. VI 16.

Alperne. I 236. II 201 236 270. III 88.

Als. VI 21.

Amager. III 123.

Amerika. II 259. IV 61 62 88. V 113 122 (forg.s anm.) 124 125 (note) 138 162. VI 8.

Antvorskov Kloster. III 142.

Arabien. IV 50 51. III 92.

Arno. IV 14 25.

Asien. I 148. II 259. IV 116.

Assens. III 145.

Assistents Kirkegaard. V 195.

Athen. IV 31 (paralleltexten) 59 60.

Australien, se Ny-Holland.

Basnæs. III 109. IV 205 (note, brevdato). VI 19 2028.

Bastillen. IV 249.

Bayern. V 25.

Beeren-Eiland. I 143 144.

Bergen. V 55.

Berlin. VI 6 (note).

Berner-Oberland. IV 124.

Bethlehem. IV 74. V 62.

Bex. IV 134 135 136 139 140 142 147 148 152 153 156.

Birkende. V 57.

Bloksbjerg. III 123.

Bogense. I 191.

Borcks Collegium. V 99.

Bornholm. V 60.

Borreby. III 103 104 105 109 110 111. VI 16.

Borrehuset. V 100 102 103.

Bosporus. II 260.

- Boulevard Sebastopol. V 84.
Bovbjerg. III 177 186 192.
Bredgaden. VI 11.
Bremen. III 34 36 41 42. V 53.
Bretland. III 68 69.
Byzans. II 236 260.
Børglum Kloster. IV 202 203 205 206 207. VI 22.
Børsen. I 231. II 196. V 58.
Californien. IV 116.
Campagnen. II 260. IV 172.
Carl-Skolen (Karlsschule). V 25.
Casortis Theater. V 195.
Castelsvolden. II 228.
Chamouny (Chamonix). IV 142.
Chillon. IV 150 151 159 162. VI 21.
China. I 145. II 18 22 163. IV 116 (den chinesiske Muur).
Christiansborg. V 64.
Christianshavn. I 215 216 219. II 180 181 184 305. V 59.
Christianssand. III 191 193.
Christinelund ved Præstø. VI 11.
Civit  Vecchia. VI 22.
Clarens. IV 150.
Coloss  um. IV 166 173.
Constantinopel. VI 5.
Corfu. IV 38.
Corso. I 213.
Crin. IV 150.
Damaskus. IV 88. V 76.
Danmark. II 98 99 100 183 236. III 37 57 94 171 190 192. IV 61 62 390 (note) 204 207 253
(paralleltexten) 264. V 21 25 53 57 58 62 65 66 99 128 245 254 256 257.
della Trinit . IV 14.
Delphi. IV 30 32 37 41.
Dent du Midi. IV 159.
les Diablerets. IV 152.
Donau. II 259 260.
Dovre-Fjeld. II 81.

- Dragør. V 101.
- Egeskov. V 97.
- Eiger. IV 128.
- Eisenach. III 36 38 39 40 41 44.
- Elvedgaard. I 191.
- England. II 99 236 259 260. III 171 192. IV 50. V 60 64 65 124 (note) 138 139 240. VI 7 (note).
- Europa. II 259 260. III 140. IV 116. V 109 162.
- Fahlun. IV 50.
- Falster. V 99 257. VI 27 43.
- Farum. V 254. VI 40.
- Finmarken. II 71 (i noten: Finland) 73.
- Firenze, se Florents.
- Fjaltring. III 177 184 186.
- Flensburg Fjord. III 125.
- Florents (Firenze). I 236. II 201. IV 13 14 18 19 (Marmor-Domkirken) 27 28.
- Frankerige (Frankrig). II 121 236 260 267 268. IV 131 147 (note, rejsenotat) 204 (Franken). V 25 72 73 76 77 78 79 183. VI 7 (note).
- Frederiksberg. I 230. II 173 195. V 195.
- Frederiksberg Have. I 232. II 175 197.
- Frederiks Hospital. I 224. II 188.
- Frihedsstøtten. V 64 65.
- Frijsenborg. VI 22.
- Frue Kirke. II 264. V 47 52 63.
- Fyen. III 104 105 145. V 56 60 97 256. VI 43.
- galliske Kyst. III 68.
- Gammel-Skagen. III 184 190 191 193 196.
- Ganges. IV 51.
- Gemmi. IV 124 137.
- Genfersøen. IV 124 148 150.
- Geyser. II 260.
- Gisselfeldt. VI 7.
- Glorup. IV 216 (note brevdatering). VI 9.
- Glænø, se Vænø.
- Gomorra. II 248.
- Gothersgaden. I 233. II 198.
- Grenen. III 190 193. VI 18.

- Grindelwald. IV 121 124 128 130 137 138 154 155.
Grækenland (Hellenernes land). II 260. IV 31 39 41. VI 5.
Grønland. II 100 163. IV 30 (note) 50. V 62 110.
Grønsund. V 99 103.
Graasteen. VI 9.
Gudena. II 297 298 304 306.
Gyldenlund. V 179. VI 30.
Hallandsaas (i København). I 216. II 181.
Hedeby. III 76 79.
Hekla. II 260.
Herculanum. III 164.
Herning. II 301.
Himmalaia (Himalaya). I 148.
Hindostan. IV 213.
Hjørring. III 63 195.
Hofbrostræde. V 54.
Holland. III 182. V 60. VI 8.
Holmen. I 215. II 180. V 101.
Holsteinborg. V 44 45. VI 22 26.
Huusby-Klitter. III 175 182 184 197.
Hveen. V 58. VI 30.
Hvidberg Kirke. IV 205.
Hyskenstræde. III 34.
Høibroplads. I 215. II 180.
Høien (Gammel-Skagen). III 190.
Indien. IV 87 94.
Interlaken. IV 136 137 139 140 142 150 154.
- 391
Irland. II 259.
Island. II 260. IV 51 116.
Israel. IV 64.
Issefjorden. III 141.
Italien. I 235 236 237. II 200 201 202 260. III 145 163 166. IV 14 18 19 131 135 147 (note, rejsenotat). VI 21.
Japan. II 19 22.
Jerusalem. III 142. IV 175.
Jomfruen. IV 124 128 138 140.

Jura. IV 160 161. V 124 (note). VI 28.

Jylland. I 217. II 303 305. III 63 171 172 176 178 183 184. IV 202. V 56 57 103 255 258. VI 17 41 44.

Jødeland. III 18.

Sanct Jørgens Port. III 143.

Kaffernes Land. I 145.

Kannikestræde. I 225. II 190.

Katakomberne. V 83.

Kattegat. III 86. V 257.

Kielerfjord. III 142.

Kina. Se China.

København (Axels Hus, Havn). I 213 224 233. II 120 173 178 188 198 263 264 271 295 303 304 306 315. III 34 42 140-145 166 188. IV 246. V 46-56 60 62-67 96 99 100 139 179 194 195 (note) 255. VI 16 22 25 26 27 31 41. Desuden nævnt i udgavebeskrivelserne.

Kjødmangergade (Købmagergade). V 99.

Kloakerne under Paris. V 83.

Klokkedybет. III 98 99 100.

Knippelsbro. II 305.

Kongens Have. I 26 65.

Kongens Nytorv. I 215. II 178 180.

Korsør. II 126 127 128. III 140 142 143 145.

Krebsehuset. III 144.

Kreml. IV 234 235 241.

Kronborg. II 98 101 102.

Kunstakademiet (Charlottenborg Slot). IV 235.

Kunstkammeret. I 42.

Kyffhäuser-Bjerget. VI 8.

Køb-. Se Kjøb-.

Køge. II 126 128 261-265 270 273. V 52.

Køge Bugt. II 270. V 52.

Køge Kirke. II 269 271 273.

Køge Aa. II 269.

Køln. II 181.

Landskrona. V 179. VI 30.

Langeland. V 128 245.

Langelinie. I 226. II 190.

Lapland. II 69 71. IV 50.

Leipzig. VI 10 11.

- Lepanto-Bugten. IV 33 36 39.
Lille Torvegade. I 215. II 180.
Limfjorden. III 64 190 191.
(lé) Locle. V 124 (note).
Livorno. VI 22.
Lolland. V 60 128 245.
Lombardersletten. II 271.
London. III 140. VI 9.
Lübeck. III 34. V 53.
Lyon. IV 131.
Lutschine. IV 128 137 141.
Løkken. IV 207.
Laaland (Lolland). V 60.
Mabille. V 85.
Magdalenekirken (Madeleine). V 82.
Malmø. V 179. VI 30.
Malta. IV 39.
Marbach. V 22-26. VI 13 (fejlagtigt: Marburg).
Marsmarken. V 75 76 83 86 89.
Maxen ved Dresden. III 12 (i dedik.). VI 8 14.
Meiringen. IV 123.
Memnon-Støtten. IV 116.
Middelhavet. III 88 163.
Milano. II 270.
Montblanc. I 236. II 201 259.
Montreux. IV 150 156 157 158. VI 21.
Moskva. IV 234 241.
Munkemose. III 98.
Munken (Mönch). IV 128.
Munkholms Klippeø. IV 62. V 62.
Mycene. IV 30.
Møen. II 81.
Neapel (Napoli). I 213. III 140 164. VI 8.
Neuenkirchen. V 225.

- Nilen. III 63 70 74 88 89 90. IV 264.
- Nissumfjord. III 172 175 178 182 186.
- Nonnebakken. III 99.
- Norden. II 236 237 259 260. III 163. IV 14 44 45 123. V 49 130 (note) 131 (note).
- Nordhavet. II 236 237.
- Nordkap. I 143.
- Nordpolen. II 69 319 321. IV 113.
- Nordsjælland. V 257. VI 42.
- Nordsøen, se Vesterhavet.
- Norge. II 81 83 84 99 237 260. III 182 183 193. IV 234. V 49 62 66 101 109 113.
- Notre-Dame. V 79.
- Nyboder. I 233. II 172 175 176 177 189 197. V 46 (note). VI 6.
- Nyborg. III 143 145. IV 216 (note, brevdatering).
- Ny-Holland (Australien). I 150.
- Nürnberg. II 268 269.
- Nysø. VI 7.
- Nytorv. I 215.
- Nørrebro. V 196.
- Nørrebæk. V 97 98.
- Nørreport. V 196.
- Nørre-Vosborg. III 178 179 182 186 187.
- Odense. III 98 143 145. V 128 245. VI 16 22 31.
- Odense Aa. III 98 99 100. VI 12 16.
- Oldenburg. VI 8 9.
- Orienten. IV 43 114.
- Ottesund (Oddesund). IV 205.
- Palazzo degli Uffizi. IV 15 28.
- Paris. II 260. III 140. V 69 71 74 76 77 83 84 89 90 124 (note). VI 25 27 30.
- Parnas (gr.bjerg). IV 32 34 37.
- Parnasset (lokalitet nær Sorø). III 144.
- Patras. IV 38.
- Pavestaten (Vatikanstaten). IV 166.
- (St.) Petersborg. III 171.
- Peterskirken. II 260. IV 240.
- Philosophgangen. III 144.
- Piazza del Granduca. IV 13 15.

- Piazza della Trinità. IV 27.
- Polarhavet. I 143.
- Polyteknisk Læreanstalt. V 16 17.
- Pommern. II 236.
- Pompeji. III 164.
- Porta rossa. IV 13 18 19 28.
- Portugal. IV 60 106 111.
- Postgaarden (hotel i Slagelse). V 16.
- Provence. II 225.
- Præstø. II 126 128. VI 11.
- Pultorva (Poltava). V 256. VI 41.
- Pyramidernes Land, se Ægypten.
- Ramme. III 192.
- Randers. II 298.
- Ravenna. IV 18 19.
- Regensen. V 57 (note) 99.
- Rheden. I 218. II 100 183. V 65.
- Rhinen, Rhinstrømmen. I 227. II 259 270. V 22.
- Rhônedalen. IV 124 127 142 157 162.
- Rhônefloden. IV 131 135 148 150 157.
- Rhône-Gletscheren. IV 135.
- Ringkøbing. III 186 188 189.
- Ringkøbing Fjord. III 181 189.
- Ringsted. I 216. II 181.
- Rolighed (familien Melchiors landsted). V 179 207 (note, brevdatering). VI 23 29.
- Rom. I 213 236. II 201 260. III 162 163 164. IV 166 167 171 173 176 (note, ms. - datering) 179
(ligeledes) 203 236. V 53. VI 21.
- Rosenborg. I 228. II 193 296. V 58 179.
- Rosenvænget. V 179.
- Roskilde. I 216. II 127 128 181. III 141 144. V 50 52 57.
- Roskilde Domkirke. V 59.
- Rostock. V 53.
- Rundetaarn. I 24 29. II 101 173 175. III 59. V 47 58 63 99.
- Rungsted. V 179. VI 31.
- Rusland. III 171. IV 241. V 65.
- Rørvig. V 257. VI 42.

Salling. IV 205.
Samsø. V 58.
Sanct Helena. V 62.
Sanct Petri (kirke i København). V 63.
Santa Croce (kirke i Firenze). IV 18 21.
Savoyen. IV 150 151 160 161.
Schreckhorn. IV 121 137.
Schweitz. I 235 236. II 200 201. III 142. IV 121 147 (note, rejsenotat) 160 161. V 25 246. VI 21.
Seinen. V 76.
Seishede. II 297 298 304 305 306.
Serritslev. V 52.
Setubal. VI 23.
Sigersted. III 141.
Silkeborg. II 297. V 113 (note, ms. - datering) 128. VI 26.
Silkeborg Aaleværk. II 298.
Simplon. IV 124 131 135.
Sion. IV 135 136.
Sjælland. III 124. V 44 45 49 50 52.
Sjællands Stift. II 125. III 104.
Skagen. III 63 189 190 (Vendilskaga) 192 193 197 198. V 12 (i udg.-beskrivelse) 128. VI 17 18.
Skelskør. V 52. VI 16.
Skjærumaa. III 178.
Skotland. II 260. III 171. V 104.
Slagelse. III 142 144. V 16.
Slesvig. VI 15 21.
Slotsholmen. III 36.
Slotspladsen (Kbh.). II 180.
Slottet (Kbh.). II 120. V 59 63.
Smidstrup Mark. III 110.
Smyrna. IV 43.
Sodoma. II 248.
Solbjerg. V 52.
Sorø. II 127 128. III 125 141 142 144. V 53 128 245. VI 22.
Sorø Akademi. III 141.
Spanien. III 169 171 175 176 182 188 190 191 196. IV 106.
Sparta. IV 30.

- (Marmor)-Sphinxen. III 70 73.
Spitsberg. II 69.
Sprogø. III 142.
St. Maurice. IV 135 136 148.
Staubbach. IV 124.
Stockholm. III 171. V 55.
Storebælt. III 104 105. V 58.
Stuttgart. V 25 26.
Svendborg. VI 11.
Sverrigé. II 81 99. V 19. VI 9 12.
Sydpolen. IV 113 (note).
Sønderborg Slot. V 56.
Søndermarken. III 140.
Them. II 302.
Themsen. II 259.
Thessaliens Bjerge. IV 115.
Thorvaldsens Museum. II 120 121.
Tracymenes. I 236. II 201.
Throndhjem. V 62.
Thy. IV 203 204 205.
Thüringen. III 36 39 43.
Tjæreby. III 105.
Toledo. VI 23.
Trekroner. V 179. VI 30.
Triumfbuen. V 80.
Tydkland. II 121 260. IV 147 (note).
rejsenotat). V 25 52. VI 7 (note) 10.
Uffizierne, se Palazzo degli Uffizi.
Ulfeldts Plads. V 64 65.
Ulvborg Herred. III 179.
Uppsala. II 76 (note, i dedikation). IV 57.
Uranienborg. V 58.
Valdemars Taarn. V 53.
(Canton) Wallis. IV 124 130 131 133 135 138 139 143.
Wallisdalen. IV 135.

- Wartburg. III 36 37 38 41. IV 51.
Vartou. II 295 296.
Vatikanet. IV 167.
(Canton) Vaud. IV 135 139 143.
Weimar. III 39 40.
Vejle. V 96.
Vendilskaga, se Skagen.
Vendôme-Søjlen. V 79.
Vendsyssel. III 63.
Venedig (Venezia). IV 129. V 179. VI 30.
Vernex. IV 150.
Vesterbro. V 195.
Vesterby. III 190.
Vesterhavet. III 86 172 176 178 179 186 188. IV 202.
Vesterport. V 52 53 63 64 196.
Vestjylland. III 104 105. V 139.
Vestkysten. V 139.
Vesuv. II 74. III 164.
Wetterhorn. IV 121 129.
Viborg. III 111 193. IV 61.
Wien. II 111. III 140. VI 5 (note).
Vildmosen. III 63-66 68 73 74 90 92. IV 202.
Villeneuve. IV 150 157 158 159.
Volden. I 65 231. II 196 305. V 179.
Vordingborg. II 126.
Würtemberg. V 22.
Vænø. V 12 (i udg.-beskrivelse) 44 45. VI 26.
Ægypten. I 161 163. II 42 91. III 20 64 65 66 70 71 73 76 88 89 90 94. IV 39 95 264. V 75 128 246 252.
Ægypternes Pyramider. I 150. III 85 92.
Ætna. II 74.
Øresund. II 98. V 65 179.
Østerby. III 190.
Østergade. I 213-216 219 223 226. II 178-181 184 187 188 190.
Østerport. I 215. II 181.
Østersøen. I 223. II 236 237.
Aalborg Fjord. IV 202.

Andersen, H. C., H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter
ved Erik Dal, 1990

Aarhus. II 304 305. V 96 128 245.